
ROZHODOVÁNÍ O INDIVIDUÁLNÍ NABÍDCE PRÁCE S OHLEDEM NA PRODUKCI DOMÁCNOSTI A V PRŮBĚHU ŽIVOTNÍHO CYKLU

Dagmar Brožová*

1. Úvod

Tento příspěvek volně navazuje na stat' Teorie rozhodování o individuální nabídce práce,¹ která se zabývala volbou mezi spotřebou a volným časem a již představila některé aplikace standardního neoklasického modelu. V tomto příspěvku budu analyzovat další z nich, konkrétně půjde o zohlednění vlastní produkční činnosti domácnosti, jejímž výsledkem je produkce statků – dokonalých substitutů statků získávaných na trhu, která ovlivňuje velikost nabídky práce daného jedince. A dále půjde o analýzu individuální nabídky práce v průběhu celého životního cyklu. Závěrečná část se bude věnovat zkoumání vybraných statistických dat z prostředí České republiky z toho hlediska, do jaké míry podporují výše uváděné teoretické závěry prezentovaných modelů.

2. Rozhodování o nabídce práce s ohledem na vlastní produkci domácnosti

Východiskem tohoto přístupu² je předpoklad, že domácnost může sama vyrábět určité statky doma, a tudíž je nemusí nakupovat na trhu. Používá-li k tomu práci a kapitál (např. sporák, pračka, mikrovlnná trouba, apod.), pak množství domácností vyrobených statků a služeb G je funkcí odpracovaných hodin práce doma H a množství použitého kapitálu Z :

$$G = g(H, Z),$$

přičemž množství kapitálu můžeme považovat za dané ($Z = \text{konst.}$), zatímco množství práce lze libovolně volit. Výstup G tedy poroste s množstvím H . Do vývoje mezního produktu domácnosti

$$MP_H = \Delta G / \Delta H$$

* Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta (brozova@vse.cz).

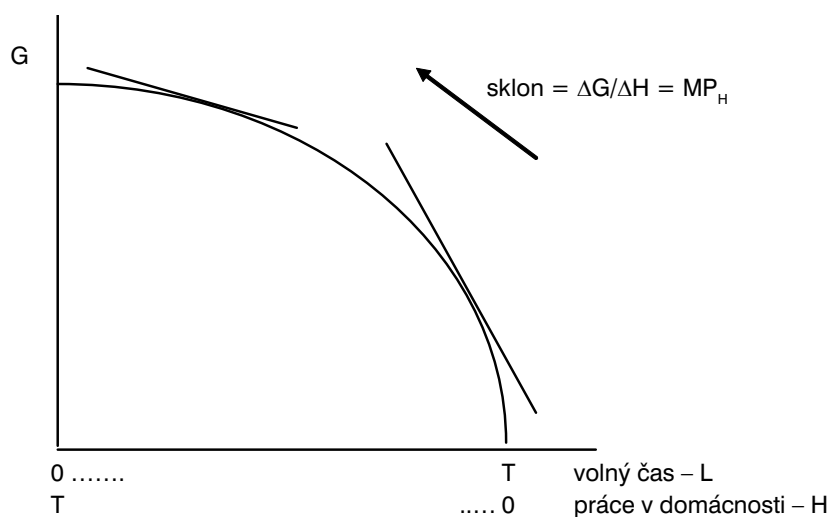
1 Viz Acta Oeconomica Pragensia, 2008, č. 4, s. 56–69

2 Tento přístup rozpracovali např. Gronau, R., 1977, Leisure, Home Production, and Work – The Theory of the Allocation of Time Revisited (Journal of Political Economy), Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, Women and the Economy: Family, Work, and Pay.

se bude prosazovat obecný zákon klesajících mezních výnosů, tedy čím více práce se bude používat, tím bude mezní produkt klesat. Každá dodatečná hodina práce v domácnosti bude méně produktivní než ta předcházející. Mezní produkt domácnosti pak závisí na počtu odpracovaných hodin doma $MP_H(H)$. Produkční funkci domácnosti můžeme zobrazit v podobě hranice produkčních možností domácnosti PPF (viz obrázek 1), kde na ose x měříme jak množství volného času L (zleva doprava), tak množství práce v domácnosti H (zprava doleva). Je vidět, jak mezní produkt domácnosti MP_H jakožto sklon PPF v daném bodě s tím, jak zapojujeme další jednotky práce, klesá, neboť příslušná tečna v daném bodě k **PPF**, postupujeme-li zprava doleva, se stává plošší.

Obrázek 1

Klesající mezní výnosy v produkční funkci domácnosti

Pramen: Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, s. 266 (upraveno).

Jak tedy člověk³ může využít svůj čas? Jeho rozhodování nyní bude širší, neboť k alternativám volného času (L) a práce na trhu (M) ještě přibude čas věnovaný produkci v domácnosti (H):

$$T = L + M + H.$$

A může tedy získat tři druhy zboží: volný čas (L), zboží získané na trhu (C), pro které platí $C = w \cdot M + V$ (kde M jsou hodiny práce na trhu práce a V je nepracovní

3 Tento způsob rozhodování se obvykle prezentuje jako rozhodování vdané ženy, která pečuje o děti a stará se o provoz domácnosti (viz např. Smith, S., 2003, Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, Bosworth, D., Dawkins, P., Stromback, T., 1996). Není však důvod nezobecnit toto rozhodování, neboť práci v domácnosti může vykonávat jak muž, tak žena, tedy produkce v domácnosti může ovlivňovat rozhodování o nabídce práce na trhu jak muže, tak ženy, i když jsou to z valné části ženy, na jejichž bedrech péče o děti a domácnost spočívá.

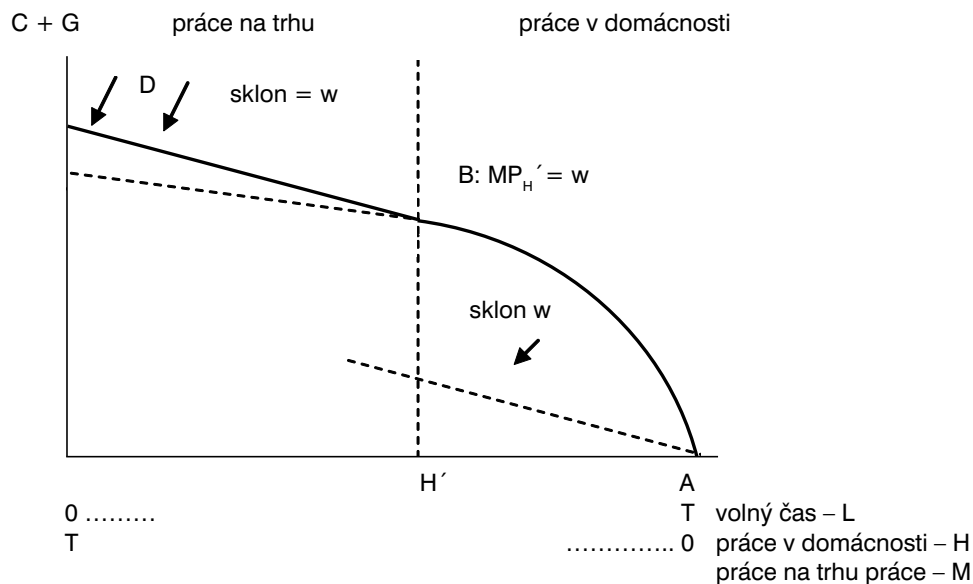
důchod) a zboží vyrobené ve vlastní domácnosti (G). Abychom však mohli použít k ilustraci jeho rozhodování tradiční indifferenční křivky, potřebujeme vtěsnat tři druhy zboží do dvou os. Budeme tudíž předpokládat, že zboží získané na trhu a vyrobené doma budou dokonalé substituty, resp. že obě budou pro daný subjekt stejně hodnotná (tj. užitečná), ať již si je pořídí na trhu nebo vyrobí doma.

Při konstrukci rozpočtového omezení budeme kombinovat mzdové omezení s hranicí produkčních možností domácnosti. Pro rozhodování subjektu bude zásadní vztah mezního produktu práce v domácnosti (sklon PPF domácnosti) a dosažitelné mzdové sazby na trhu práce (sklon mzdového omezení): pokud bude hodnota $MP_H > w$, je lepší věnovat čas produkci v domácnosti, protože tak lze získat větší hodnotu zboží než nákupem na trhu, při $w > MP_H$ je lepší pracovat na trhu práce než v domácnosti, neboť tržní práce přináší větší hodnotu produktu.

Vyjdeme-li z bodu A na obrázku 2, je zpočátku výhodnější využít svůj čas pro práci v domácnosti, neboť MP_H je větší než mzdová sazba w dosažitelná na trhu (sklon této části PPF je větší než sklon mzdového omezení, resp. PPF je nad mzdovým omezením). To platí až do bodu B , v němž je $MP_H = w$, a od tohoto bodu je výhodnější realokovat čas z práce v domácnosti na trh práce, neboť v této části je sklon mzdového omezení větší než sklon PPF (mzdové omezení je nad PPF , která je v této části spíše plošší). Každá další hodina práce pak směřuje na trh. Rozpočtovým omezením je křivka ABD , která je v prvním segmentu tvořena hranicí produkčních možností a ve druhém pak mzdovým omezením.

Obrázek 2

Produkční funkce domácnosti a mzdové omezení

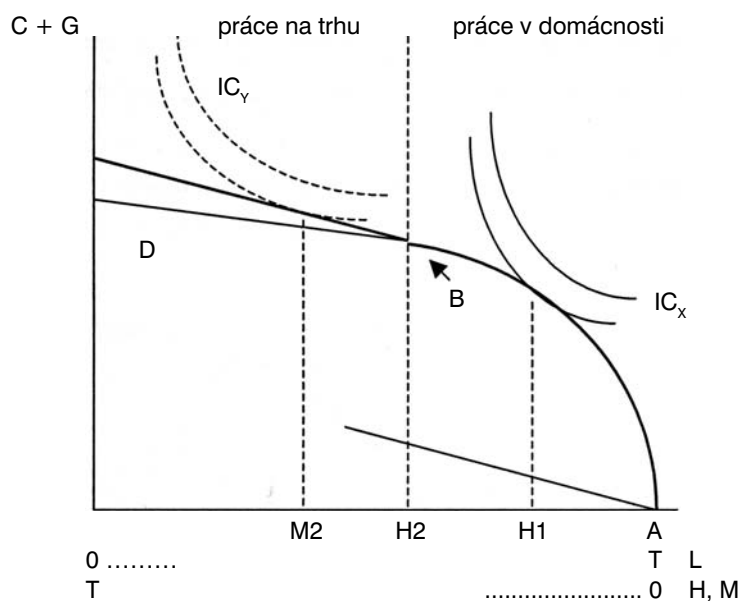
Pramen: Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, s. 269.

Preference

Nyní do naší analýzy zapracujeme preference příslušného subjektu. Indiferenční křivky subjektu X (plná čára) se nacházejí blíže ose x a jsou spíše strmější, blíží se spíše preferencím milovníka volného času. V kombinaci se mzdovým omezením ABD indukují následující volbu: práce v domácnosti v rozsahu $0 - H1$, žádná práce na trhu (v tomto případě je nevýhodná, neboť sklon PPF je větší než mzdová sazba) a veškerý zbývající čas ($H1 - T$) bude časem volným. Preference subjektu Y (čárkované IC) jsou jiné, IC se nacházejí blíže ose Y a jsou spíše plošší, tudíž se přibližují spíše workholikovi: volí práci v domácnosti v rozsahu $0 - H2$, $H2 - M2$ představují hodiny na trhu práce a zbývající čas $M2 - T$ volí jako volný.

Obrázek 3

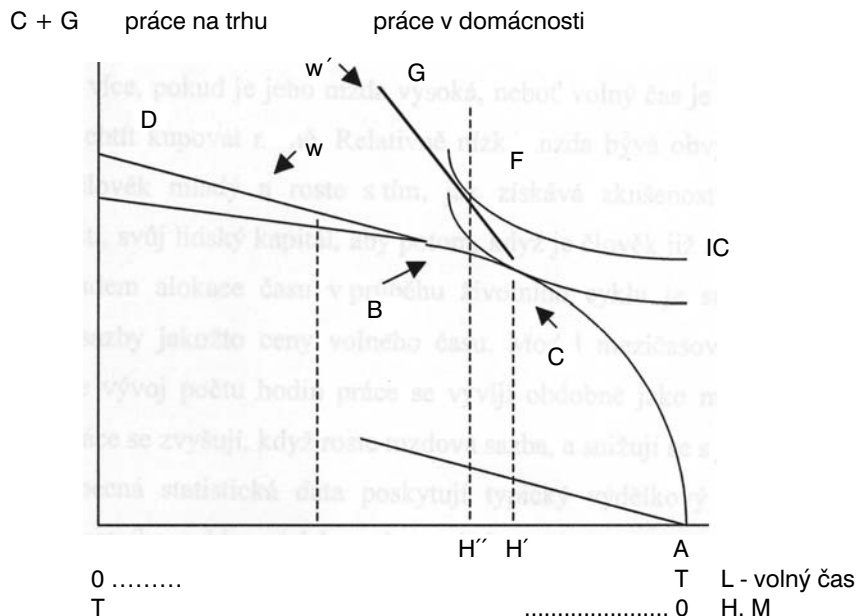
Rozhodování o alokaci času

Pramen: Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, s. 270 (upraveno).

Zvýšení dosažitelné mzdové sazby na trhu práce mění tvar rozpočtového omezení z ABD na ACG a bod optima z C do F . Omezuje čas věnovaný práci doma ($0 - H'$), přetahuje subjekt na trh práce ($H' - H''$) a zároveň ho dostává na vyšší IC , kde subjekt dosahuje vyššího uspokojení ze své volby. Někteří ekonomové se domnívají, že právě rostoucí dosažitelná mzdová sazba je vysvětlením rostoucí ekonomické aktivity žen v některých zemích.⁴

⁴ Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, s. 272.

Obrázek 4**Zvýšení mzdové sazby a rozhodování o alokaci času**

Pramen: Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, s. 272 (upraveno).

Aparát indifferenčních křivek a mzdového omezení dovoluje velmi přiléhavě popsat rozhodování člověka o účasti na trhu práce. Vychází ze mzdové sazby jakožto ceny volného času a změny mzdové sazby nahlíží jako změnu ceny volného času, která iniciuje změnu v rozhodování. Tato logika umožňuje rozšířit základní přístup a zahrnout i vlastní produkci domácnosti. Začlenění produkční funkce obohacuje jak alternativy využití času, tak výslednou optimální kombinaci, která zaručuje maximálně dosažitelný užitek. O stejnou výše zmíněnou logiku se opírá i model konstrukce nabídky práce v průběhu životního cyklu.

3. Nabídka práce v průběhu životního cyklu**Hypotéza mezeitčasové substituce⁵**

V tomto časovém prostoru je dost místa pro různou alokaci času mezi spotřebu a volný čas v jednotlivých fázích života člověka tak, jak se mění jeho preference a dosažitelné tržní příležitosti. Člověk může např. vyměnit volný čas dnes za dodatečnou spotřebu v budoucnosti, když se rozhodne věnovat dnes více času práci, může ušetřit dodatečné výdělky a tím si zvýšit svoji zítřejší spotřebu.

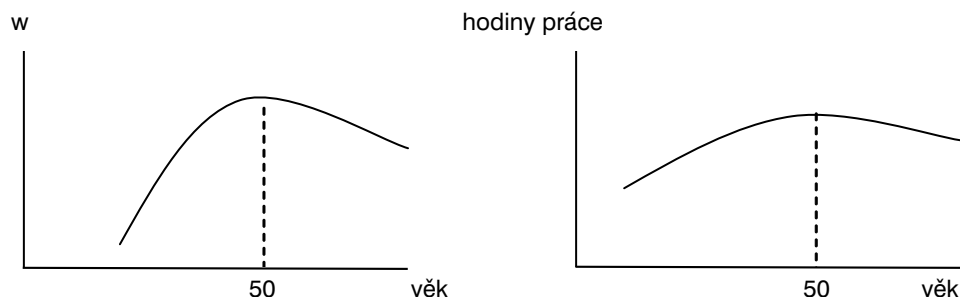
⁵ Tento model detailně rozpracovali např. Heckman, J., 1974, *Life Cycle Consumption and Labor Supply: An Explanation of the Relationship between Income and Consumption over the Life Cycle* nebo Becker, G., Ghez, G., 1975, *The Allocation of Time and Goods over the Life Cycle*.

Člověk chce obvykle pracovat málo, pokud je jeho mzda nízká, a volný čas tudíž levný, a více, pokud je jeho mzda vysoká, neboť volný čas je v tomto případě drahý a on si ho bude chtít kupovat méně. Relativně nízká mzda bývá obvykle v té fázi životního cyklu, kdy je člověk mladý a roste s tím, jak získává zkušenosti a rozvíjí své schopnosti a dovednosti, svůj lidský kapitál, aby potom, když je člověk již starší, mírně klesala. Výchozím předpokladem alokace času v průběhu životního cyklu je snaha získat výhodu ze změn mzdové sazby jakožto ceny volného času. Model mezičasové substituce zároveň vychází z toho, že vývoj počtu hodin práce se vyvíjí obdobně jako mzdová sazba, event. výdělky: hodiny práce se zvyšují, když roste mzdová sazba, a snižují se s jejím poklesem.

Obecná statistická data poskytují typický výdělkový profil pracovníka v průběhu celého životního cyklu: nízká mzda z mládí s věkem a roky praxe roste, dosahuje vrcholu někdy kolem 50. roku věku a poté mírně klesá (viz obrázek 5). Pro mladého člověka je cena volného času relativně nízká, zatímco pro staršího a zkušenějšího pracovníka se volný čas zdražuje.

Obrázek 5

Vývoj mzdové sazby a nabízených hodin práce typického pracovníka

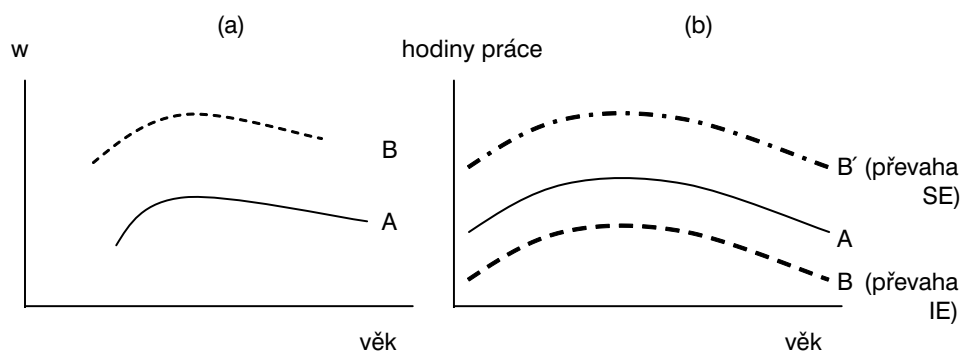
Pramen: Borjas, G., 2008, s. 71.

Vývoj mzdy v průběhu životního cyklu, „evoluční“ změny mzdy v průběhu času (Borjas, 2008, s. 70), je očekávaný, neboť člověk očekává, že se mu bude mzda, s tím, jak se stává starším a zkušenějším, zvyšovat a na základě toho také očekává svůj celoživotní důchod. Tyto změny mzdy tedy nijak neovlivňují jeho celkový očekávaný celoživotní důchod. To je také příčinou odlišných závěrů, k nimž vede tento model životního cyklu na rozdíl od krátkodobé analýzy, resp. statického modelu v daném čase: tedy že růst mzdové sazby generuje důchod i hodiny práce když převažuje substituční efekt, a naopak snižuje hodiny práce, když převažuje důchodový efekt. Tento rozdíl mezi oběma modely vzniká proto, že oba berou v úvahu odlišné důsledky změny mzdové sazby na důchod. V krátkodobém modelu růst mzdy zvyšuje pracovníkovi jeho důchod, a tudíž i dosažitelnou kombinaci spotřeby a volného času, a tak vytváří důchodový efekt a zvyšuje jeho poptávku po volném čase. V modelu životního cyklu evoluční změny mzdy, tj. změny, které jsou subjektem očekávané, nemění jeho celkový životní důchod a ponechávají tudíž dostupnou kombinaci příležitostí stejnou.

Přesto i v rámci životního cyklu můžeme substituční a důchodový efekt nalézt, avšak v jiném pojetí a v jiné interpretaci: pokud bychom porovnávali dva pracovníky, Adama a Bedřicha, s různými celoživotními výdělky. Na obrázku 6 (a) budeme předpokládat, že Bedřich (B) dosáhne na vyšší mzdovou sazbu než Adam (A), a to v jakémkoli věku. Bedřichův volný čas bude tudíž dražší, a jeho celoživotní důchod bude vyšší, a on bude chtít mít více volného času. Rozdíl mezi úrovněmi vývoje dvou celoživotních důchodů vygeneruje důchodový efekt (IE). Pokud bude dostatečně silný, nabídka hodin práce Bedřicha (B na obrázku 6 (b)) se může v celém svém průběhu nacházet pod nabídkou Adamovou (A). Pokud by převládl substituční efekt (SE), Bedřich by si chtěl kupovat méně dražšího volného času a pracovat více hodin než Adam v jakémkoli věku (B').

Obrázek 6

Hodiny práce v průběhu životního cyklu Adama a Bedřicha

Pramen: Borjas, G., 2008, s. 72 (upraveno).

Přístup životního cyklu naznačuje spojitost nejen mezi mzdou a hodinami práce, ale také mezi mzdou a mírou ekonomické aktivity.⁶ Rozhodnutí o účasti na trhu práce závisejí v jednotlivých fázích života člověka na výši jeho rezervační mzdy a jejím vztahu ke mzdě tržní. Výše rezervační mzdy se v průběhu života mění a závisí na celé řadě okolností. Např. přítomnost malých dětí v domácnosti zvyšuje subjektivní hodnotu nepracovního času a zvyšuje tedy výši rezervační mzdy pro osoby odpovědné za péči o ně. Rezervační mzda se ocitá nad mzdou tržní a ženy,⁷ protože jsou to ve většině případů právě ony, které o ně převážně pečují, raději zůstávají doma. Na trh práce se vracejí až tehdy, když péče o děti přestává být tak časově náročná. Jejich účast na trhu práce bývá diskontinuitní, event volí práci na částečný úvazek.

Na obrázku 7 je znázorněna nepřetržitá a diskontinuitní pracovní kariéra: po absolvování školy oba subjekty X a Y jsou zaměstnaní na trhu práce až do doby A. Zatímco subjekt X pokračuje v pracovní kariéře, subjekt Y, třeba žena, odchází na mateřskou

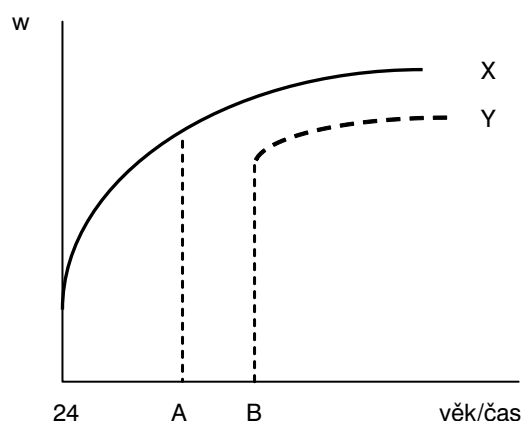
⁶ Viz Borjas, G., 2008, s. 72.

⁷ Mzdová sazba je cenou volného času na trhu, a čas zejména vdaných žen, bývá využíván různě v závislosti na tom, jak se mění jeho subjektivní cena. Viz Hoffman, S. D., Averett, S. L., 2009, s. 273.

dovolenou, opouští trh práce, aby se na něj po určité době zase vrátil. Když by začal na stejné úrovni mzdy, ze které z trhu práce odcházel, budou již jeho výdělky nižší než toho, kdo trh práce neopustil. Právě diskontinuita pracovní kariéry je jedním z důvodů odlišných mezd a tím i výdělků žen a mužů.

Obrázek 7

Vývoj mzdy v průběhu životního cyklu v případě nepřetržité (X) a diskontinuítní pracovní kariéry (Y)

Pramen: Bosworth, D. et. al., 1996, s. 60 (upraveno).

Dlouhodobý model životního cyklu v zásadě vychází ze stejných východisek jako model pro krátké období. Dává mu širší časový horizont a v důsledku toho modifikuje některé interpretace v nových podmínkách. Je moderním rozšířením klasického neoklasického aparátu, do něhož zabudovává prvky dynamického pohledu.

4. Statistická data

Podívejme se na vybraná statistická data z oblasti práce a mezd z prostředí České republiky z toho hlediska, do jaké míry jsou v souladu (či v rozporu) s výše uváděnými teoretickými závěry prezentovaných modelů.

Tabulka 1

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo v ČR (v tis. osob)

	Muži	Ženy
1995	2 882,9	2 287,7
2000	2 887,3	2 298,8
2005	2 892,2	2 282,0
2007	2 929,7	2 268,7

Pramen: Použity údaje ze *Zaostřeno na ženy, na muže*. ČSÚ, 2008, s. 13.

Počet ekonomicky aktivních mužů je u nás vyšší než počet ekonomicky aktivních žen a mírně se zvyšuje, vývoj počtu ekonomicky aktivních žen zaznamenává opačný trend, mírně se snižuje (viz tabulka 1). Porovnáme-li míru zaměstnanosti u nás a v EU, zjišťujeme, že pokud jde o muže, pohybujeme se na úrovni průměru EU, pokud jde o ženy, je míra zaměstnanosti u nás pod průměrem EU (viz tabulka 2).

Tabulka 2**Míra zaměstnanosti (v %)**

Země	Muži	Ženy	Celkem
EU 27	77,6	63,3	70,5
EU 25	78,1	63,7	70,9
Eurozóna 13	79,3	64,8	72,0
ČR	78,1	61,5	69,9

Poznámka: Míra zaměstnanosti jako podíl zaměstnaných na celkovém počtu osob 15+.

Pramen: Použity údaje ze *Zaostřeno na ženy, na muže*. ČSÚ, 2008, s. 132.

Tabulka 3**Míra ekonomické aktivity celkem a podle věku v ČR (v %)**

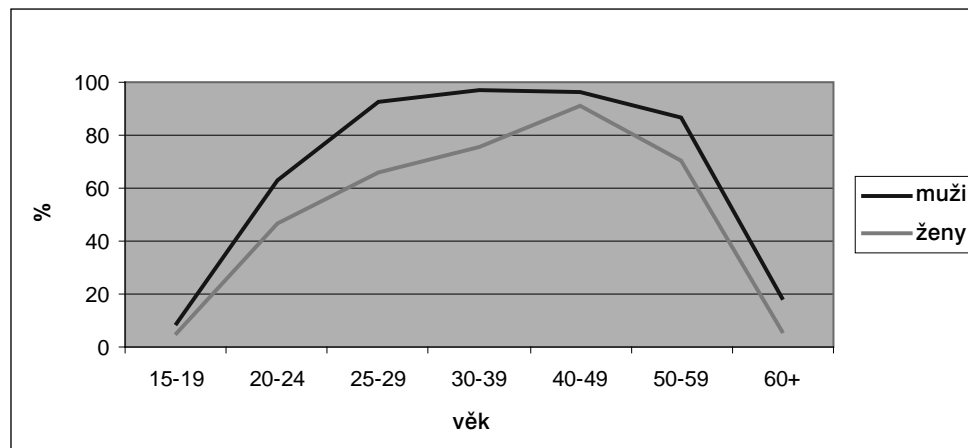
Rok	Muži	15–19	20–24	25–29	30–39	40–49	50–59	60+
1995	71,5	32,9	85,5	96,9	97,6	95,4	82,4	14,8
2000	69,8	16,0	79,4	95,0	97,4	95,5	82,9	11,8
2005	68,7	10,1	65,5	93,6	97,2	95,3	86,9	15,5
2007	68,3	8,7	62,8	92,3	97,1	96,0	86,6	15,5

Rok	Ženy	15–19	20–24	25–29	30–39	40–49	50–59	60+
1995	52,3	25,5	59,1	64,6	83,8	91,9	54,6	5,8
2000	51,6	13,9	61,8	64,9	81,6	91,9	54,6	4,5
2005	50,6	7,6	48,5	65,3	80,0	91,3	68,2	5,1
2007	49,8	5,5	47,0	65,9	75,5	91,4	70,4	6,1

Poznámka: Míra ekonomické aktivity (míra participace) jako podíl pracovní síly k celkovému počtu osob 15+.

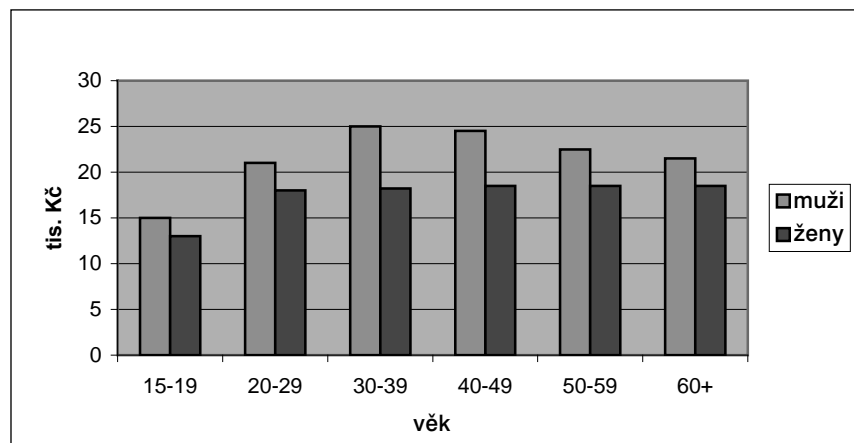
Pramen: Použity údaje ze *Zaostřeno na ženy, na muže*. ČSÚ, 2008, s. 131.

Míra ekonomické aktivity z hlediska věkové struktury je u mužů nejvyšší mezi 30. až 50. rokem věku, u žen je to mezi 40. až 50. rokem věku. Je zřejmé, že nižší míra ekonomické aktivity žen oproti mužům mezi 25. až 30. rokem věku (65,9 % u žen oproti 92,3 % u mužů v roce 2007) signalizuje zvýšenou péči žen o děti, a je příčinou, proč nejvyšších hodnot ekonomické aktivity dosahují ženy až mezi 40. až 50. rokem věku, neboť péče o děti není již tak časově náročná. Zatímco u mužů se v dalších letech ekonomická aktivita snižuje pozvolněji, u žen je propad mnohem strmější.

Obrázek 8**Míra ekonomické aktivity v průběhu životního cyklu**

Poznámka: Použito údajů ekonomické aktivity za rok 2007.

Na obrázku 8 je vidět vývoj míry ekonomické aktivity v závislosti na věku. U mužů je nejvyšší mezi 30. a 45. rokem věku, pak se mírně snižuje a po 55. roce věku je snižování již rapidní. U žen je nárůst mnohem pomalejší a pozvolnější, vrcholí kolem 45. roku věku a poté mírně a po 55. roce věku rapidně klesá. Rozdíl v mírách ekonomické aktivity mezi 25. a 45. rokem věku mezi muži a ženami je způsoben vyšší angažovaností žen v činnostech zabezpečujících péči o děti a domácnost. Rapidní pokles ekonomické aktivity po 55. roce věku souvisí zejména se zdravím.

Obrázek 9**Mediánové mzdy podle věkových skupin**

Pramen: Ženy a muži v datech 2008, ČSÚ, s. 49.

Tabulka 4

**Podíl zaměstnaných na částečný úvazek na celkové zaměstnanosti (2007)
a gender pay gap⁸ (2006) – mezinárodní srovnání**

Země	Podíl zaměstnanců na částečný úvazek (%)		Gender pay gap (%)
	ženy	muži	
EU 27	31,2	7,7	15,0
EU 25	32,6	7,7	15,0
Belgie	40,6	7,5	7,0
Bulharsko	2,1	1,3	14,0
ČR	8,5	2,3	18,0
Dánsko	36,2	13,5	17,0
Německo	45,8	9,4	22,0
Estonsko	12,1	4,3	-
Irsko	32,3	7,2	9,0
Řecko	10,1	2,7	10,0
Španělsko	22,8	4,1	13,0
Francie	30,2	5,7	11,0
Itálie	26,9	5,0	-
Kypr	10,9	4,4	24,0
Lotyšsko	8,0	4,9	16,0
Litva	10,2	7,0	16,0
Lucembursko	37,2	2,6	14,0
Maďarsko	5,8	2,8	11,0
Malta	24,9	4,4	3,0
Nizozemsko	75,0	23,6	22,0
Rakousko	41,2	7,2	20,0
Polsko	12,5	6,6	12,0
Portugalsko	16,9	8,0	8,0
Rumunsko	10,4	9,2	10,0
Slovinsko	11,3	7,7	8,0
Slovensko	4,5	1,1	22,0
Finsko	19,3	9,3	20,0
Švédsko	40,0	11,8	16,0
Velká Británie	42,3	10,9	21,0

Pramen: Použity údaje ze *Zaostřeno na ženy, na muže*. ČSÚ, 2008, s. 166, v případě Nizozemska údaj za rok 2005.

Pokud jde o mzdy, muži dosahují v průměru nejvyšších mezd mezi 30. a 40. rokem věku, přičemž snížení v dalším věkovém intervalu mezi 40. až 50. rokem věku je nepatrné. V dalším období se mediánové mzdy mužů již snižují. Ženy také dosahují nejvyšších

8 Použity údaje ze *Zaostřeno na ženy, na muže*. ČSÚ, 2008, s. 166, v případě Nizozemska údaj za rok 2005.

mediánových mezd mezi 40. a 50. rokem věku, přičemž i v následujících obdobích si v průměru udržují zhruba stejnou úroveň mezd, resp. jejich mzdy neklesají tak, jako to zaznamenáváme u mužů. Celkově můžeme formulovat závěr, že tyto trendy odpovídají obecným teoretickým závěrům modelu životního cyklu, resp. můžeme říci, že potvrzují modelem formulované hypotézy.

Podívejme se ještě na podíl zaměstnaných na částečný úvazek. Letmý pohled na tabulku 4 ukazuje, že na částečný úvazek pracují převážně ženy, neboť jsou to právě ony, které pečují o děti a provoz domácnosti. Nejvyšší podíl má bezkonkurenčně Nizozemsko (zde je mj. i nesrovnatelně vysoký podíl mužů zaměstnaných na částečný úvazek), vysoké hodnoty nad průměrem zemí EU dále patří Německu, Spojenému království, Rakousku, Belgii, Švédsku, Lucembursku a Dánsku, průměru unie se svým podílem přibližují Irsko a Francie. Hluboko pod průměrem zůstávají nové země EU. Česká republika je v podílu částečných úvazků žen přibližně na úrovni Lotyšska, Litvy, Řecka či Rumunska. Nejnižší podíly částečných úvazků žen mají Bulharsko, Slovensko a Maďarsko, kde je příjem ženy nezbytnou součástí rodinného rozpočtu.

Protože se ČR, pokud jde o míru zaměstnanosti žen, nachází pod průměrem zemí unie (viz tabulka 2) a podíl částečných úvazků žen je u nás spíše nižší, znamená to, že české ženy volí raději dočasný odchod z trhu práce a věnují svůj čas produkci v domácnosti a zabezpečení jejího provozu. Jedním z důvodů může být skutečnost, že se jim práce na částečný úvazek nevyplatí: gender pay gap je u nás sedmý nejvyšší v pomyslném pořadí zemí unie a v kombinaci s relativně štědrým systémem státní sociální pomoci odvádí ženy z trhu práce.

Země, které mají vysoký podíl částečných úvazků, také vykazují vysoký gender pay gap, ten je nejvyšší v Nizozemsku, Německu, Spojeném království a Rakousku. Platový rozdíl mezi muži a ženami je ovlivňován nižšími výdělky žen, které omezují svoji účast na trhu práce ve prospěch produkce v domácnosti a volného času k péči o děti a provoz domácnosti. Tyto reálné trendy zřetelně dokládají opodstatněnost modelu rozhodování o nabídce práce s ohledem na produkční činnost domácnosti.

5. Závěr

Statistická data potvrzují platnost závěrů, k nimž dochází model rozhodování o nabídce práce s ohledem na produkční činnost domácnosti a model rozhodování o nabídce práce v průběhu životního cyklu, které vysvětlují reakci nabízených hodin práce na změnu mezd s ohledem na alternativní příležitosti. Tuto shodu lze interpretovat rovněž jako měřítko jejich aktuálnosti a ekonomické relevance v současných podmínkách. S ohledem na aktuálnost souvislosti se nabízejí ještě další aplikační možnosti. Člověk nepřizpůsobuje svoji nabídku práce jenom příležitostí, které na trhu práce objeví v průběhu svého životního cyklu. On se snaží získat výhodu rovněž např. ze změn tržních příležitostí, které se mu nabízejí nebo které objeví v průběhu hospodářského cyklu. Ve vztahu k současné recesi by tato souvislost mohla být nanejvýš zajímavým tématem jednoho z příštích příspěvků.

Literatura

- ASHENFELTER, O.; LAYARD, R. (eds.). 1986. *Handbook of Labor Economics*. Vol. 1. Amsterdam : North-Holland, 1986. ISBN 0444878564.
- BECKER, G.; GHEZ, G. 1975. *The Allocation of Time and Goods Over the Life-Cycle*. New York : Columbia University Press, 1975. ISBN 0870145142.
- BORJAS, G. J. 2008. *Labor Economics*. 4th ed. New York : McGraw-Hill, 2008. ISBN 978-0-07-110142-4.
- BOSWORTH, D.; DAWKINS, P.; STROMBACK, T. 1996. *The Economics of the Labour Market*. London : Addison Wesley Longman Limited, 1996. ISBN 0582-44377-6.
- EHRENBERG, R. G.; SMITH, R. S. 1997. *Modern Labor Economics: Theory and Public Policy*. 6th ed. Addison-Wesley Educational Publishers, 1997. ISBN 9780673980137.
- GRONAU, R. 1977. Leisure, Home production and Work – The Theory of the Allocation of Time. Revisited. *Journal of Political Economy*. 1977, vol. 85, December, s. 1099–1123.
- GUNDERSON, M.; RIDDELL, W. C. 1988. *Labour Market Economics*. 2nd ed. Toronto : McGraw-Hill Ryerson, 1988. ISBN 007549079X.
- HECKMAN, J. J. 1974. Life Cycle Consumption and Labor Supply: An Explanation if the Relationship between Income and Consumption over the Life Cycle. *American Economic Review*. 1974, vol. 64, March, s. 188–94.
- HOFFMAN, S. D.; AVERETT, S. L. 2009. *Women and the Economy: Family, Work, and Pay*. New York : Addison-Wesley, 2009. ISBN 9780321410948.
- KILLINGSWORTH, M. R. 1983. *Labor Supply*. New York : Cambridge University Press, 1983. ISBN 0521299160.
- KILLINGSWORTH, M. R.; HECKMAN, J. 1986. Female Labor Supply: A Survey. In ASHENFELTER, O.; LAYARD, R. (eds.). *The Handbook of Labor Economics*. Vol. 1. Amsterdam : North-Hollands, 1986. ISBN 0444878564.
- McCONNELL, C. R.; BRUE S. L. 1992. *Contemporary Labor Economics*. 3rd ed. McGraw-Hill, 1992. ISBN 0-07-045555-4.
- SMITH, S. 2003. *Labour Economics*. 2nd ed. London : Routledge, 2003. ISBN 0-415-25985-1.
- Zaostřeno na ženy, na muže*. 2008. Praha : ČSÚ, 2008. ISBN 978-80-250-1877-4.
- Ženy a muži v datech*. 2008. Praha : ČSÚ, 2008. ISBN 978-80-250-1854-5.

INDIVIDUAL LABOUR SUPPLY DECISIONS WITH RESPECT TO HOUSEHOLD PRODUCTION AND OVER THE LIFE CYCLE

Abstract: The article presents two other applications of the standard neoclassical model of consumption-leisure choice, which forms the individual labour supply. The first one is decision making concerning time allocation with regard to household production; the second one is focused on labour supply over the life cycle. The final part supports the theoretical conclusions of models with selected recent statistical data from the Czech background.

Keywords: household production, time allocation, life cycle labour supply, intertemporal substitution hypothesis

JEL Classification: D13, D91, J22